

Muzikoterapie

Pravěk

- * **Zvuky, tóny, rytmus** prvním komunikačním prostředkem.
- * Hudba zajišťuje přežití před vývojem jazyka.
- * Transformovat prožívanou skutečnost do zvuků a rytmů (pohybu, obrazu) je základní lidskou dispozicí.
- * Pro kořeny lidské kultury příznačná jednotka
umění, náboženství a léčitelství.
- * Jedinečné spojení nacházejí v **rituálu.**

Rituály

- Pomáhají člověku zvládnout skutečnosti, které ho přesahují
- Přinášejí psychosomatické uvolnění
- Konstituují jistotu, řád
- Koncentrují síly, sjednocují skupinu

Fáze rituálu

* 1. Fáze – příprava

Navození koncentrace, zvnitřnění, soustředění na cíl rituálu.
Hudba zde plní funkci sjednocujícího prostředku.

* 2. Fáze – realizace vyvolávající žádoucí změnu

Děje se pomocí zapálení ohně, přinesení oběti, modlitby.
Tyto formy doprovází bubnování, zpěv a tanec.
Gradace je vyvolána vrstvením statických hudebních tvarů
zdroj fyziologické reakce navozující změnu vědomí.

* 3. Fáze – reflexe

Rituál je zhodnocen prostřednictvím vyprávění, zpěvem,
malbou, reliéfem.
Plní tak funkci psychosociální hygieny -
umožňuje prožívání v několika rovinách.

Rituály starověku

- * **Sumerové** provozovali hudbu výhradně k posvátným účelům. Na počest bohů hudby stavěli posvátné chrámy, kde tyto bohy udržovali v dobré náladě zpěvem a hrou na hudební nástroje.
- * **Egyptský** bůh Thot napsal 24 knih o hudbě a vynalezl lyru. Nemocní byli plaveni s hudbou po Nilu.
- * **Féničané** provozovali chrámové rituály, při kterých se shromáždilo až 6 tisíc účastníků, kteří sborově zpívali.
- * **Číňané** vytvořili hudebně kosmologickou soustavu a státní úředníci předepisovali vhodnost či nevhodnost určité hudby pro danou denní nebo roční dobu. Dodržování bylo přísně střeženo.
- * **Indové** mají bohyni hudby Saraswatí
- * **Židé** – léčení hudbou zaznamenáno v biblické 1 Sam

Magické paradigma

- * **Magické paradigma** je nejstarším pojetím muzikoterapie.
- * **Víra** vyjadřující se v rituálu je považována za významný terapeutický faktor.
- * Z pravěkého léčení magickým způsobem prostřednictvím rituálů se vyvinula celá řada **cílených rituálů** současnosti.
- * Jsou důležitým prvkem v sociální práci, pastorační práci, psychoterapii, pedagogice,

Starověké Řecko

- * **Pythagoras a Aristoteles**

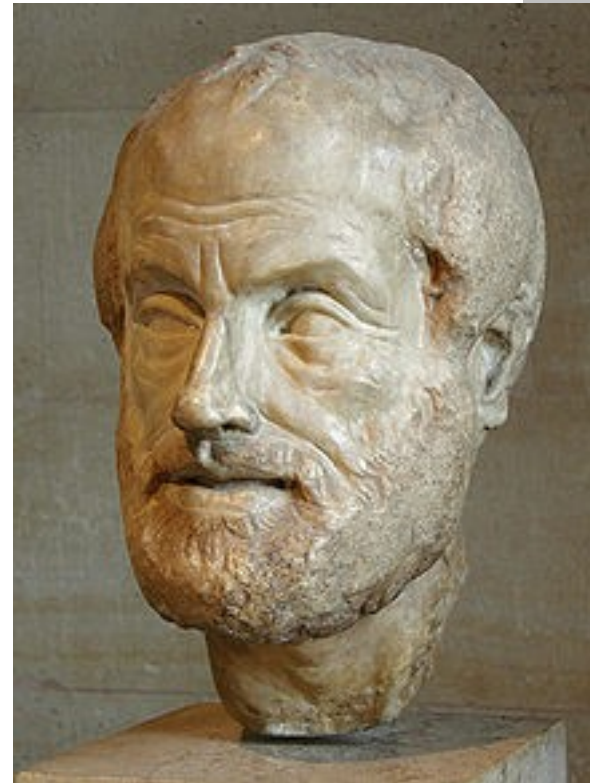
Koncipují první léčebné metody
Hudba jako prostředník mezi
harmonií vesmíru a lidského ducha.

- * **Platonův etický princip**

Navozuje žádoucí psychický stav
hudbou stejného ladění.

- * **Aristotelův katarzní princip**

Začíná proces katarze
hudbou opačného ladění.

Matematické paradigma

Je starořeckým pojetím muzkoterpie.

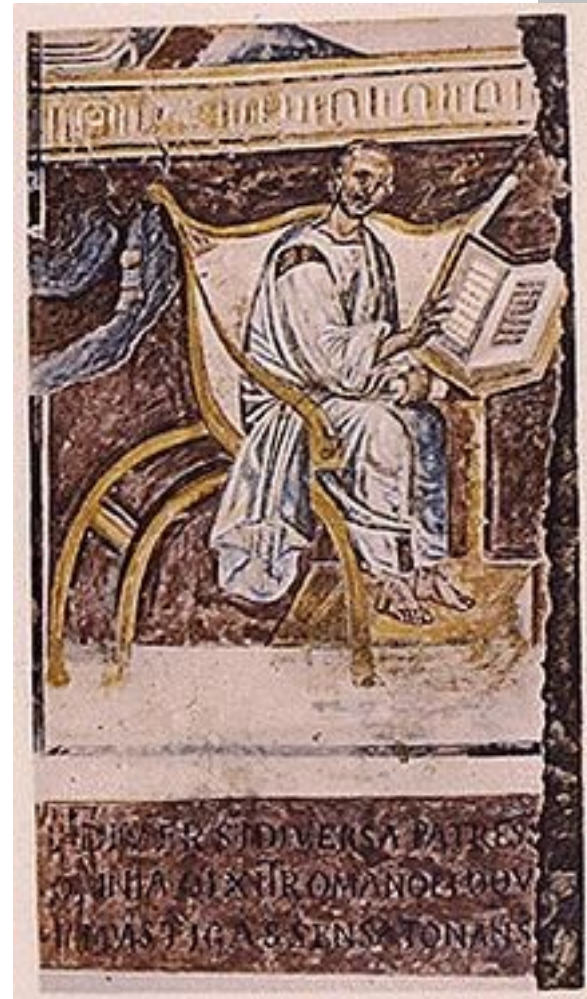
- * **Hudba odrazem kosmického pořádku**
  - hudba a čísla představují jednotu. Systémy tónů a ladění jsou odvozeny a propočítány z proporcí přírodních zákonitostí.
  - Harmonie představuje jednotu kosmu, lidského ducha a hudby.
- * Z matematického paradigmatu vychází také nejstarší **gregoriánský chorál** – jedna z archetypálních hudebních forem zasahující biogenní strukturu člověka.
- * Hudba je podle tohoto paradigmatu způrhledněná realita, zpřítomněná **účast na univerzu**. Vtahuje nás do života celého vesmíru.

Středověk

- * **Svatý Augustin**
Traktát De musica (konec 4. stol.).
- * Hudba vědním oborem
- * Sedmero svobodných umění:
Hudba, gramatika, rétorika,
logika, aritmetika, geometrie,
astronomie.
- * O přímém **léčení hudbou**
ojedinělé zmínky.
Roste význam hudby
v rámci církevních křesťanských rituálů.

Středověký chorál

- * **Gregoriánský chorál**
obecně platnou normou liturgického zpěvu v římskokatolické církvi.
- * Antifonář Řehoře Velikého, pontifikát 590 – 602.
Vzorové scholy
- * Chorál jednotícím prvkem hudby „cantus firmus“ (stálý zpěv)
Sloužil mnoha autorům citován skladateli dodnes.

	Neusty	Romana	Gotica	Rhombica	Ed. Vat.	Transkripc
punctus	.	▪	•	◦	▪	♪
virga	/	┆	┆		┆	♪
podatus (pes)	√√!	┆┆	┆┆	┆┆	┆┆	♪
clivis (flexa)	√√.	┆┆	┆┆	┆┆	┆┆	♪
scandicus	√√!	┆┆	┆┆	┆┆	┆┆	♪
clivacus	√√.	┆┆	┆┆	┆┆	┆┆	♪
torculus	√	┆┆	┆┆	┆┆	┆┆	♪
porrectus	√	┆┆	┆┆	┆┆	┆┆	♪

Chorál v muzikoterapii

Jednou z „archetypálních“ hudebních forem zasahující biogenní strukturu člověka.

Probouzí naléhavé asociace a pocity

Obrací člověka dovnitř

Dodává duchovní sílu

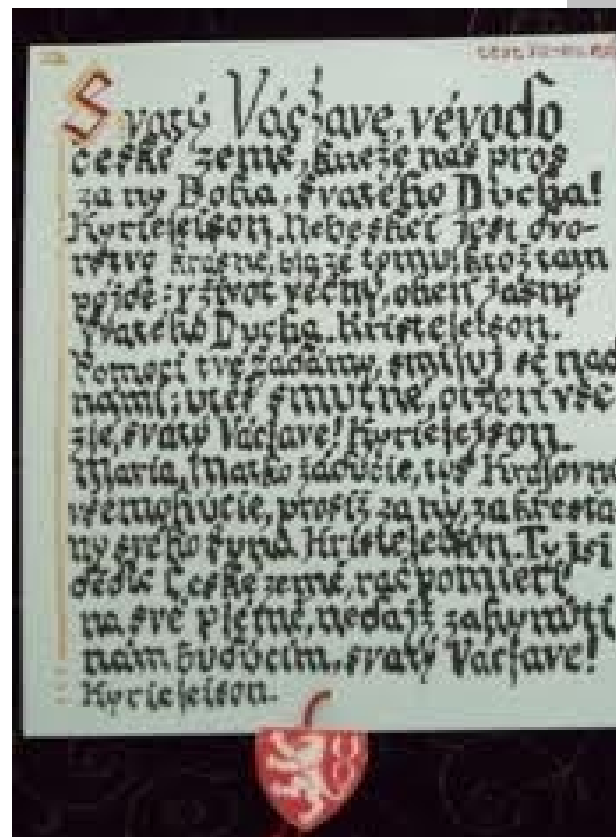
Pomáhá soustředění

Uklidňuje

Aktivizuje

Harmonizuje

Působí relaxačně

Hudba baroka

- * Barokní hudební styl je **polyfonicky komplexní** – všechny hlasy mají svou melodickou linku. Po melodické stránce je tedy velice bohatý.
- * V barokní hudbě se dovršil rozvoj vícehlasu a hudba dostala nový rozměr – **harmonii**.
- * Polyfonie a harmonie nacházejí své uplatnění v působení na lidskou psychiku a emoce – zobrazují především **vnitřní bohatost a soulad** vnitřního života člověka.
- * Stává se mocným **náladotvorným prostředkem**.

Hudba klasicismu

- * Hudba klasické éry je ve vedení hlasů podstatně jednodušší než barokní. Hlavní melodie a její doprovod jsou jasně odlišeny – **homofonie**.
- * Dramatické napětí v této hudbě tvoří **konflikt mezi dvěma po sobě následujícími tématy** – **symfonie**.
- * Zobrazuje tedy nejen soulad vnitřního života člověka, ale výrazněji také **konflikty, střety a napětí v prožívání člověka**.
- * Dramatický ráz hudby klasicismu vrcholí v hudbě Ludviga van Beethovena.

Medicínské paradigma

* **Hudba jako terapeutikum**

Ve středověku začíná být hudba chápána jako stimulující a uklidňující terapeutikum – ve smyslu jednorázového farmaka.

Medicínské paradigma hudby počítá s přímým působením na hormonální a neurovegetativní funkce člověka.

* Hudebně-léčebné koncepce 18. a 19. století:

- **1. fyzikálně-fyziologická:** zvukové vlny působí na nervy, což vyvolává otřes celého organismu, tak vzniká léčebná reakce. Afekty vznikají až v důsledku tohoto procesu a nejsou důležité.
- **2. psychofyzilogická:** hudba působí na duši, v níž vzbuzuje afekty a vášně, jejichž důsledkem jsou hnutí nervového systému, jejichž důsledkem je léčebná reakce.

Hudba romantismu

- * Romantismus evokuje **fantazii, spontánnost a citovost.**
- * Romantické nazírání světa:
  - subjektivnost výrazu,
  - podřízení formálních hledisek tvorby stránce obsahové
  - příklon k fantazijním látkám (pohádky, exotické příběhy, mýty, pověsti).
- * Pro MT je důležité především úsilí romantických autorů o hlubokou **emocionální účinnost hudebního vyjádření.**
- * **Hudební vypravěčství** – díla vyjadřují konkrétní obsah.
- * **Programní hudba** - poetická myšlenka zde určuje nejen obsah díla, ale i jeho vnější podobu a formu.

Psychologické paradigma

* Hudba jako terapie

- Dosáhla rozvoje ve 20. století – po 2. světové válce
- **O fyziologické reakci člověka rozhoduje to, jaký význam připisuje hudbě, kterou slyší – specifický vztah posluchače k této hudbě.**
- Fyziologický a psychický účinek hudby spolu souvisí
- Hudby se užívá nejprve
  - * k redukci napětí
  - * k vyvolání určitých emocí s cílem umožnit komunikaci nebo prohloubit zážitky a sebepoznání.

Výběr skladeb

- * Výběr skladeb pro receptivní MT závisí na
  - druhu klientovy specifické potřeby
  - na věku klienta
  - na povaze a fázi onemocnění klienta
  - na předběžné hudební zkušenosti klienta
  - na záměru MT lekce
- * Neexistuje všeobecně platný receptář.

Přehled zdrojů pro MT

- ***Vážná hudba*** se užívá nejčastěji. Mělo by jít o hudební formy beze slov. Logický význam textu snižuje bezprostřednost emocionálního zážitku.
- ***Lidová, taneční a jazzová hudba***. Některé skladby a žánry mají „paměťnický“ charakter, jsou připomínkou milých chvil z minulosti.
- ***Exotická hudba***, pokud je původní, může dobře sloužit k prožitku zvukového okouzlení, vytržení ze stereotypu do jiného světa, do nového prostoru. Pro tuto hudbu je typická ustálenost, nedramatičnost.
- ***Meditační hudba***. Často má formu elektroakusticky hrané romantické hudby či pop music se simulovanými přírodními zvuky. Cílem je zharmonizovat psychiku, zklidnit dech, zpomalit tep srdce, zpomalit frekvenci mozkové činnosti.
- ***Meditační hudba*** vyznačující se jednoduchou písňovou formou, opakující se nápěv doprovázený jemnou hudbou nástrojů (Mantry, zpěvy Taize).

